

Z badań na cmentarzysku kurhanowym w Świerchowej pow. Jasło

Cmentarzysko zostało odkryte w 1963 roku podczas badań archeologicznych, prowadzonych w Świerchowej na stanowisku nr 1¹. Natrafiono wówczas na fragment cmentarzyska (około 30 kurhanów). W maju bieżącego roku autorka sprawozdania wraz z mgr A. Kwolek przeprowadziły inwentaryzację cmentarzyska, rejestrując 225 kurhanów pewnych oraz kilkadziesiąt domniemanych.

Teren cmentarzyska obejmuje obszar około 1 km². Większość kurhanów położona jest nad brzegami potoków przecinających wzgórze. Wpadających do potoku zwanego Dunajkiem, który z kolei wpada do Promnicy, prawego dopływu Wisłoki. Wzgórze to, porośnięte obecnie lasem, położone jest w odległości 820 m na północny wschód od drogi Jasło—Żmigród. Dzięki zainteresowaniu stanowiskiem i udzieleniu funduszków na badania archeologiczne przez Towarzystwo Przyjaciół Nauki i Sztuki w Rzeszowie zdołano zbadać jeden kurhan oznaczony numerem 70 na parceli Jana Adamika, zamieszkałego w Świerchowej. Kurhan wznosi się po lewej stronie potoku zwanego Szabatnim na 225 metrów licząc od źródła. Odległość od potoku wynosi 17 m. Kurhan miał kształt owalu w rzucie poziomym o wymiarach: długość 640 cm, szerokość 408 cm, najwyższa wysokość 142 cm. Usypany został z gliny — bielicy uzyskanej z położonego obok terenu. Dowodem tego jest znaczne wgłębienie wzdłuż kurhanu. To samo dotyczy wszystkich kurhanów w Świerchowej.

Niestety, materiał uzyskany w czasie badań nie pozwala na ustalenie chronologii stanowiska. Zbyt szczupłe fundusze ograniczyły możliwości przebadania innych kurhanów. Materiał uzyskany z kurhanu nr 70 to: dwadzieścia pięć skorup różnych naczyń, polepa, węgiel drzewny, pestki owoców.

Ceramika ma charakter nietypowy. Wszystkie naczynia, których drobne fragmenty znalezione w nasypie kurhanu były lepiące ręcznie. Kilka skorup posiada cechy ceramiki neolitycznej, gładkiej, wypalanej z gliny bez domieszki schudzącej, kilka ma domieszkę gruboziarnistego tłucznia, jedna skorupa podobna jest w kolorze i składzie surowcowym do ceramiki odkrywanej

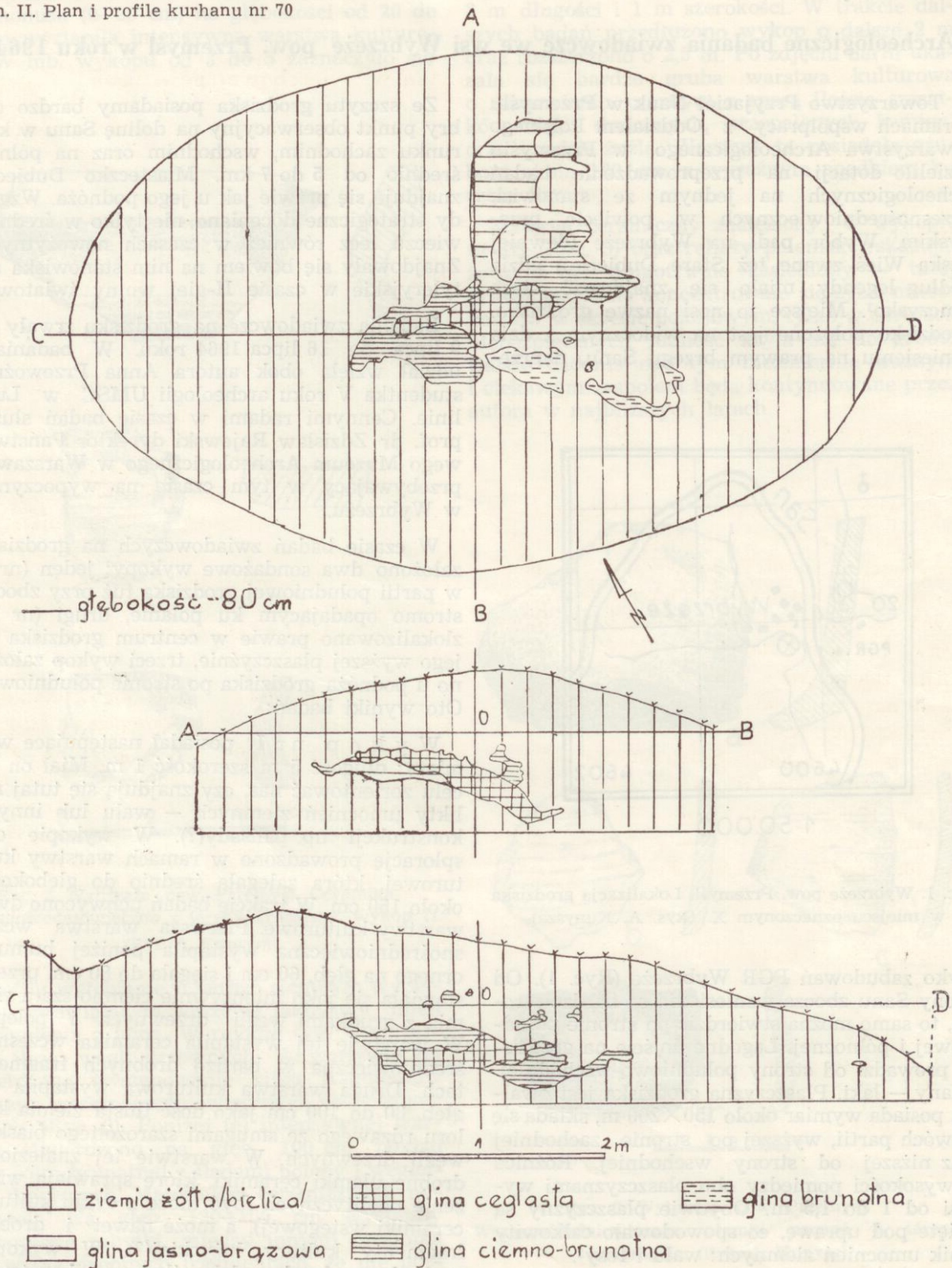
na stanowisku osadniczym nr 1 w Świerchowej, a więc z przełomu okresu rzymskiego i wędrowek ludów.

Jeden fragment naczynia w partii przywylewowej, z wylewem prawie prostym, lekko wychylony na zewnątrz posiada ornament krótkich pionowych linii rytych, miejscami pokratkowanych ukośnymi liniami. Kolor ceramiki jasnoceglasty lub brunatny. Mniej więcej w środku kurhanu natrafiono na nieregularny, zbliżony do owalu wkop w calcu, w którym na głębokości 66 cm zalegały szczątki stosu ciałopalnego. Stos nie posiada regularnego kształtu. Został rozwleczoney w kilku miejscach (Ryc. 1). Wymiary stosu: dł. 250 cm, szerokość 78 cm, miąższość 40 cm. Kości zmarłego zostały tak silnie przepalone, iż nie zachowały się. Pozostałością stosu była obok węgla drzewnych ceglata, przepalona glina i glina koloru ciemnobrunatnego i brunatnego ze śladami popiołu.

Kierownik miejscowej szkoły mgr Stefan Musiał, pracownik ekspedycji Szczepan Skiba i inni wraz z kierownikiem badań poczynili poszukiwania powierzchniowe sąsiadującego ze stanowiskiem kurhanowym terenu należącego do wsi Zarzecze. Na terenie tzw. Pekoszowej Góry natrafiono na jej stokach również nad potokiem na kilkadziesiąt kurhanów o podobnym charakterze jak w Świerchowej. Szczegółowej inwentaryzacji jeszcze nie przeprowadzono. Również na obniżonym terenie po prawej stronie Dunajka, należącym do Zarzeczca odkryto 3 duże kurhany usypane obok siebie, różniące się od wyżej opisywanego. Dwa z nich mają kształt trapezowaty w rzucie poziomym, jeden okrągły. Opodal stanowiska kurhanowego, około 300 m na południowy wschód, niedaleko drogi leśnej, prowadzącej do przysiółka Łężyn kierownik szkoły mgr Stefan Musiał odkrył prawdopodobnie wały ziemne. Badania prowadzone były w okresie od 23 lipca do 25 sierpnia 1964 r. Po ukończeniu badań ob. Szczepan Skiba natrafił na swym polu podczas orki na duże naczynie zasobowe, zakopane celowo w ziemi. O swoim odkryciu zawiadomił niezwłocznie Muzeum Okręgowe w Rzeszowie. Miejsce znalezienia naczynia położone jest około 50 m na wschód od stanowiska nr 1, badanego w 1963 r. W naczyniu znajdowało się kilka skorup innego naczynia oraz ziemia wymieszana z polepą i kawałkami węgla drzew-

¹ A. Szałapata, Badania zwiadowcze w Świerchowej pow. Jasło, Sprawozdanie Rzeszowskiego Ośrodka Archeologicznego za rok 1963, Rzeszów 1963, s. 34—36.

Ryc. 1. Świerchowa pow. Jasło,
stan. II. Plan i profile kurhanu nr 70

nych. Wymiary: wysokość 75 cm, największa wydętość brzuśca 60 cm. Wylew prosto ścięty, silnie wygięty na zewnątrz. Kształt naczynia jajowaty, kolor jasno-ceglasty, glina z domieszką gruboziarnistego tłucznia. Pod wylewem znajdują się dwie linie poziome ryte, pod którymi są dwa rzędy linii falistych, wykonanych narzędziem grzebykowatym, czterozębnym. Ma-

teriały i dokumentację złożono w Muzeum w Rzeszowie. Fragmenty identycznych naczyń datowanych na przełom okresu rzymskiego i wędrówek ludów pochodzą z ubiegłorocznych badań na stanowisku nr 1².

² Patrz przypis nr 1.